JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

650 **HAIBA NA MICHEZO**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Mwaka : 2005**

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C.**
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka kila sehemu **B** and **C**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na sehemu **B** na **C** zina alama **thelathini (30)** kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

1. Eleza stadi nne muhimu za mwalimu katika kufaragua zana za kufundishia papo kwa papo.

Mwalimu anapaswa kuwa mbunifu, ili aweze kutumia vifaa vya kawaida vilivyopo karibu yake kutengeneza zana zinazoweza kusaidia kufanikisha somo. Ubunifu huu humsaidia kuondoa changamoto ya ukosefu wa vifaa rasmi darasani.

Stadi ya pili ni matumizi mazuri ya muda. Mwalimu anatakiwa kujua jinsi ya kutengeneza zana haraka bila kupoteza muda wa somo, ili wanafunzi waweze kuendelea na masomo bila kucheleweshwa.

Stadi ya tatu ni uwezo wa kuchagua vifaa vinavyofaa. Mwalimu lazima awe na maarifa ya kubaini ni vifaa vipi vinavyofaa kutengeneza zana salama na zenye ufanisi kwa wanafunzi.

Stadi ya nne ni kutathmini ufanisi wa zana aliyobuni papo kwa papo. Ni muhimu kwa mwalimu kuweza kuona mara moja kama zana hiyo inatimiza malengo ya somo na iwapo wanafunzi wanafaidika nayo.

2. Eleza mambo manne yanayohatarisha usalama wa wachezaji wanaposhiriki michezo.

Uwanja au eneo lisilo salama ni jambo la kwanza linalohatarisha wachezaji. Uwanja wenye mashimo, nyasi zisizotunzwa vizuri au vifaa vilivyoharibika unaweza kuwasababisha kupata ajali.

Ukosefu wa vifaa bora vya michezo, mfano viatu visivyofaa au mipira iliyochoka, unaweza kuwa chanzo cha majeraha makubwa wakati wa mchezo.

Kutokufanya mazoezi ya kuandaa mwili kabla ya kushiriki michezo kunasababisha misuli kukaza na hivyo kusababisha kuumia haraka.

Ukosefu wa huduma ya kwanza na wataalamu wa afya karibu huongeza hatari kwa sababu wakati wa dharura msaada wa haraka unahitajika ili kuepusha madhara makubwa.

3. Taja njia nne zinazochochea ari ya kujifunza kwa wanafunzi.

Kuwapa wanafunzi pongezi na zawadi ndogo huchochea hamasa na kuwafanya washiriki kwa ari kubwa katika somo.

Kuwashirikisha kwenye michezo ya kielimu na mashindano madogo huwapa changamoto ya kujifunza kwa bidii ili wafanikiwe.

Kuwahusisha kwenye vikundi vya ushirikiano huwafanya wajifunze kupitia wenzao, hasa wale wanaopenda kushirikiana zaidi kuliko kujisomea peke yao.

Kubadilisha mbinu za ufundishaji mara kwa mara huwafanya wanafunzi kuwa na msisimko mpya kila kipindi, hivyo kupunguza uchovu na kuongeza ari ya kujifunza.

4. Eleza stadi nne za maisha ambazo mwanafunzi anajengewa kupitia Haiba na Michezo.

Mwanafunzi hujengewa stadi ya ushirikiano kupitia michezo ya kikundi, ambapo hupata nafasi ya kushirikiana na wenzake ili kufanikisha lengo la pamoja.

Anajengewa stadi ya uongozi kwa kuwa mara nyingi hupewa nafasi ya kuwa kiongozi wa timu au kikundi, jambo linalomfundisha kuwajibika na kuongoza wenzake.

Kupitia michezo, mwanafunzi hujengewa stadi ya kujiamini na kujitambua. Anaposhiriki na kufanikisha jukumu, huongeza imani yake kwa uwezo wake.

Michezo pia humjengea mwanafunzi stadi ya afya ya mwili na akili. Mazoezi ya mara kwa mara huimarisha mwili wake na husaidia kupunguza msongo wa mawazo.

5. Eleza mambo manne yanayozingatiwa kabla ya kutengeneza zana za kufundishia.

Mwalimu huzingatia malengo ya somo, kuhakikisha kuwa zana zitakazoundwa zinahusiana moja kwa moja na somo husika.

Huchunguza uwezo na umri wa wanafunzi, ili kuhakikisha zana zitakuwa rahisi kutumia na kuelewa kwa kundi husika.

Mwalimu huangalia upatikanaji wa vifaa vinavyohitajika kwa ajili ya utengenezaji wa zana. Ikiwa vifaa havipatikani, huandaa mbadala wake.

Mwisho, mwalimu huzingatia usalama wa wanafunzi, kuhakikisha zana haziwezi kuwa chanzo cha madhara kwa watumiaji wake.

6. Taja vipengele vinne vya muhtasari wa somo la Haiba na Michezo.

Kipengele cha kwanza ni mada kuu, ambayo huonyesha somo litakalofundishwa katika kipindi fulani.

Kipengele cha pili ni malengo ya jumla na mahsusi ambayo mwalimu anakusudia kufanikisha kupitia somo hilo.

Kipengele cha tatu ni mbinu na nyenzo za kufundishia, ambavyo vinaeleza jinsi mwalimu atakavyotumia mbinu na vifaa kufanikisha somo.

Kipengele cha nne ni vigezo vya tathmini, ambavyo husaidia kupima kiwango cha uelewa wa wanafunzi na kufanikisha malengo yaliyowekwa.

7. Fafanua misingi minne ya ufundishaji wa somo la Haiba na Michezo.

Msingi wa kwanza ni kushirikisha wanafunzi moja kwa moja ili kuwapa nafasi ya kujifunza kwa vitendo na kushiriki kikamilifu.

Msingi wa pili ni kutumia mbinu za vitendo na shirikishi ambazo huchanganya nadharia na mazoezi ya michezo.

Msingi wa tatu ni kuhakikisha usalama wa wanafunzi kwa kuhakikisha vifaa na mazingira ya michezo yanakidhi viwango.

Msingi wa nne ni kuhakikisha kila somo linaendeshwa kwa kuzingatia malengo ya mitaala na silabasi ya kitaifa.

8. Taja tofauti nne kati ya kitabu cha kiada na kitabu cha ziada.

Kitabu cha kiada hutumika kama rejeleo rasmi la kufundishia darasani, wakati kitabu cha ziada hutumika tu kuongeza maarifa.

Kitabu cha kiada hufuata silabasi ya kitaifa, wakati kitabu cha ziada mara nyingi hutoa maudhui mapana na mifano ya nyongeza.

Kitabu cha kiada kimeidhinishwa na mamlaka ya elimu, wakati kitabu cha ziada kinaweza kuandikwa na mtu yeyote kwa lengo la kutoa msaada.

Kitabu cha kiada ni cha lazima kwa masomo darasani, wakati kitabu cha ziada ni hiari na hutegemea mwanafunzi au mwalimu kukitumia.

9. Eleza aina nne za zana za upimaji.

Zana za maandishi kama vile mitihani, kazi za darasani na maswali ya mazoezi hupima uelewa wa maandiko.

Zana za mdomo kama maswali ya papo kwa papo na mahojiano hupima uelewa wa haraka wa mwanafunzi.

Zana za vitendo hupima uwezo wa mwanafunzi kutumia ujuzi wake katika mazingira halisi kupitia michezo na mazoezi.

Zana za uchunguzi wa mwenendo hutumika kufuatilia tabia na ushiriki wa mwanafunzi wakati wa masomo na michezo.

10. Toa maana ya istilahi.

Ujuzi ni uwezo wa mwanafunzi kutumia maarifa aliyojifunza katika vitendo vya michezo au maisha ya kila siku.

Lengo kuu ni shabaha pana ya somo inayokusudiwa kufanikisha uelewa wa jumla wa mwanafunzi.

Mada ndogo ni kipengele maalum cha masomo kilicho ndani ya mada kuu na huchangia kufanikisha lengo la jumla.

Lengo mahsusi ni shabaha ya moja kwa moja na inayopimika ambayo inakusudiwa kufanikishwa katika kipindi kimoja cha somo.

11. Jadili umuhimu wa maandalizi ya maandiko, vifaa na zana za kufundishia.

Maandalizi ya maandiko humsaidia mwalimu kupanga somo kwa mpangilio mzuri na kuhakikisha malengo ya somo yameainishwa wazi.

Maandalizi ya vifaa humwezesha mwalimu kufundisha kwa njia hai kwa kutumia nyenzo sahihi zinazohusisha wanafunzi moja kwa moja.

Zana zilizotayarishwa mapema huchochea ushiriki wa wanafunzi, kwa kuwa hujifunza kwa kuona na kugusa vitu halisi badala ya maneno pekee.

Maandalizi mazuri hupunguza upotevu wa muda na huongeza ufanisi wa somo, kwani kila kitu huwa tayari mapema kabla ya somo kuanza.

12. Eleza changamoto na faida za upimaji na tathmini.

Faida ya kwanza ni kwamba upimaji humsaidia mwalimu kujua kiwango cha uelewa wa wanafunzi.

Faida nyingine ni kumsaidia mwanafunzi kutambua udhaifu wake na kujitahidi kujirekebisha.

Changamoto ni ugumu wa kupima stadi za vitendo kwa usahihi, kwa kuwa mara nyingi mwalimu hutegemea mtazamo binafsi.

Changamoto nyingine ni ukosefu wa muda na rasilimali kwa sababu upimaji wa vitendo unahitaji muda wa kutosha na vifaa sahihi.

13. Changanua nafasi ya zana za kufundishia na kujifunzia katika kufanikisha mchakato wa ujifunzaji.

Zana huongeza ushiriki wa wanafunzi kwa kuwapa nafasi ya kushiriki moja kwa moja katika somo.

Zinafanya dhana ngumu kuelezeka kwa njia rahisi kwa kuwa wanafunzi wanapata mfano halisi.

Zana huchochea ubunifu wa wanafunzi, kwani huwafanya kufikiria njia mbalimbali za kutumia ujuzi wao katika vitendo.

Husaidia pia kulinganisha viwango vya wanafunzi wenye uelewa tofauti, kwa kuwa kila mmoja anaweza kupata nafasi ya kuelewa kwa njia ya vitendo.

14. Eleza hatua zinazopaswa kufuatwa na mwalimu katika maandalizi ya somo.

Mwalimu huanza kwa kuchambua silabasi na kubaini mada na malengo ya somo.

Kisha hutengeneza muhtasari wa somo, ukiwa na mada, malengo, mbinu na nyenzo za kufundishia.

Huchagua mbinu zinazofaa kulingana na aina ya somo na uwezo wa wanafunzi.

Hatua ya mwisho ni kuandaa vifaa na kuhakikisha vinapatikana, vinafaa na ni salama kwa wanafunzi.

15. Eleza changamoto zinazokumba maandalizi na matumizi ya zana za kufundishia.

Changamoto kubwa ni gharama kubwa za kutengeneza au kununua zana bora.

Upungufu wa muda kwa walimu hufanya maandalizi ya zana kuwa magumu kutokana na majukumu mengi ya kazi.

Ukosefu wa ujuzi wa kisasa huwafanya walimu kushindwa kutengeneza zana bora au kutumia zilizopo ipasavyo.

Zana mara nyingi huharibika haraka kwa matumizi ya mara kwa mara na ukosefu wa matunzo, jambo linalowakatisha tamaa walimu.

16. Fafanua misingi ya ufundishaji na mchango wake kwa mafanikio ya wanafunzi.

Misingi ya ushirikiano huwasaidia wanafunzi kushiriki kwa pamoja na kuongeza uelewa wa pamoja.

Kuchanganya nadharia na vitendo huwafanya wanafunzi kupata picha halisi ya kile wanachojifunza.

Kuzingatia usalama huwafanya wanafunzi kuwa na ujasiri wa kushiriki bila hofu ya kuumia.

Kuzingatia malengo ya mitaala hufanya somo liwe na matokeo yanayopimika na yenye manufaa.

17. Eleza nafasi ya kiongozi cha mwalimu katika maandalizi ya somo.

Kiongozi cha mwalimu humwongoza kupanga na kufundisha kwa mpangilio bora.

Hutoa muongozo wa mbinu, nyenzo na malengo ambayo mwalimu anapaswa kuyazingatia.

Ni rejeleo la haraka wakati wa somo, hivyo kumsaidia mwalimu kuepuka kupoteza mwelekeo.

Kwa ujumla, huongeza ufanisi wa maandalizi na kufanikisha malengo ya masomo.

18. Tathmini mchango wa somo la Haiba na Michezo katika kujenga mshikamano wa kijamii na nidhamu.

Somo la Haiba na Michezo huunganisha wanafunzi kupitia michezo ya pamoja, jambo linalowajengea mshikamano wa kijamii.

Huimarisha nidhamu kwa sababu michezo ina taratibu na kanuni ambazo washiriki wote wanapaswa kufuata.

Wanafunzi hujifunza heshima na mshindani mwema kwa kukubali kushinda au kushindwa kwa uadilifu.

Somo hili pia linawajengea wanafunzi maadili ya kijamii na mshikamano, jambo ambalo huchangia kuishi kwa amani na mshirikiano katika jamii.